

Nagrade za rešitev oktobrske križanke

Zreb je izmed pravih rešitev nagradne križanke v oktobrski »Naši moč« določil sledeče za knjižne nagrade:

1. Jugovic Frančiška, žena tov. delavca, Slov. Javornik 193 na Gor.
2. Vole Janez, železničar v pok., Podkoren 37, pošta Kranjska gora.
3. Bukovšek Jakob, zasebni uradnik, Murska Sobota.
4. Koželj Pepca, šivilja, Planina št. 50 pri Sevnici.
5. Papež Maks, orožn. narednik, Poljane 52, pošta št. Vid nad Ljubljano.
6. Furlan Franc, Černivec, gostilna Korošec, pošta Brezje na Gor.
7. Kresnik Marija, posestnica, Ljubljana, Ulica na Grad 8/L.
8. Škoda Franc, kolar, Zaplaz, p. Vel. Loka.
9. Štrukelj Milan, dijak, Borovnica 15.
10. Martinc Alojzij, akademik, Fužine 9, pošta Dobrunje pri Ljubljani.

Nagrade razpošljemo v teku meseca novembra.

Zahvala

Podpisani Grčar Franc, progovni delavec, Zalog št. 73, p. Dev. Marija v Polju, se Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani, oddelku KARITAS, iskreno zahvaljujem za izplačilo sezavarovane vsote po mojem pokojnem sinčku Frančku.

Dev. Marija v Polju, 12. junija 1946.

Grčar Franc i. r.

Brodolom. Ladja zadene ob skalo in se začne potapljati. Na palubo priteče Nathanova žena Sara in kriči: »Nathan, Nathan, ladja tone!« — Nathan jo pomiri: »Kaj se dereš? Saj ne tone tvoja.«

Duhovit razgovor. Prvi: »Ali ne bi bilo pametno, če bi moški, ki imajo črne lase, nosili tudi črne obleke, moški s svetlimi lasmi pa svetle?« — Drugi (ki je bil plešast): »In kaj naj bi po tvojem potem jaz oblekel?«

Milo za drago. Gospod, ki je hotel biti duhovit, vpraša nekoč znanega satirika Lichtenberga: »Kakšna je razlika med časom in večnostjo?« Lichtenberg: »To je težko povedati, dragi gospod. Če bi si namreč jaz tudi vzel toliko časa, da bi vam to obrazložil, bi vi potrebovali celo večnost, da bi to razumeli.«

Zavarovalni agent na smrtni postelji. Miha Tarifa je bil zna. kot posebno sposoben zavarovalni potnik. Živel je le svojemu poklicu in se ni brigal za cerkev in Boga. Pa je tudi pri njem potrkala dekla Smrt. Njegova žena je Mihi prigovarjala, naj se spravi z Bogom. Poklicala je domačega župnika, a ta ni opravil nič. Pač pa ji je svetoval, naj pokliče še sosednega župnika, ki da je že veliko zakrknjenih grešnikov na smrtni postelji spreobrnil. Žena je ubogala. Ko je sosedni župnik po enournem razgovoru z bolnikom prišel iz sobe, vpraša žena: »Hvala vam, prečastiti, vi ste pa gotovo vse dobro uredili.« — Župnik pa: »Hm, spovedati se sicer ni pustil, pač pa me je zavaroval«

Dvakrat na dan? — Jaz bi jo pil kar desetkrat. Seveda mora biti okusno pripravljena. Toda rečem Vam: naše ženske vedó, kako je treba kavo skuhati.

Kolinska
IZREDNO IZDATNA
KVALITETNA CIKORIJA

Dr. Josip Mal, Ljubljana:

Božič pri starih Slovencih

Ko so Slovenci zapustili svojo zakarpatško domovino, niso tam pustili ali pozabili svojih starih navad, šeg in uredb. Politična zgodovina nas uči, da se je njihova upravna uredba ujemala z načinom, kakršnega so bili vajeni v svoji prvotni domovini in kakršnega so poznali tudi vzhodni slovanski rodovi, zlasti Rusi. Saj nas takoj prva listina, ki govori o alpskih Slovencih ob priliki ustanovitve kremsmünsterškega samostana leta 777., z vso nedvomnostjo poučuje, da je bila slovenska dežela — podobno kakor tudi ruska — razdeljena po vojaškem polkovnem (polk, hrv. puk = ljudstvo) številčnem sistemu v desetnije, ki predpostavljajo nadaljnje višje edinice stotnije in tisočnije oziroma županije, ter navaja za te odrede tudi imena načelnikov oseb. Še dolga stoletja so Slovenci živeli po svojem lastnem slovenskem pravu (institutio solavenica), ki se posebno izrazito kaže v obredu ustoličenja novega karantanskega deželnega kneza. V gospodarskem oziru so si zemljo razdelili v tako imenovane slovenske kmetije (hobae selavaniscae), ki so jih merili z orali, obdelovali pa s svojim lesenim ralom in ne s težkim, železnim plugom, ki bi mogli z njim obdelovati več zemlje, pa bi zato morali plačevati tudi še enkrat večje davščine.

Obdržali pa niso le svojih starih gospodarskih in politično-upravnih uredb, marveč tudi svojih davnih šeg in navad v svoji novi domovini niso opustili. Teh niti potem, ko so se že pokristjanili, niso popolnoma zavrgli. Krščanski misijonarji so se sicer trudili, da bi Slovenci vsaj na svoje stare poganske bogove čimprej pozabili. Posrečilo se jim je res, da so polagoma imena glav-

nih božanstev prešla iz ljudskega spomina. Niso se pa dala iztrebiti nekatera stoletja trajajoča, v pravadnini izvirajoča obredna izročila. Mnogi poganski običaji so na ta način živeli tudi v krščanski dobi še dalje.

Cerkev jih ni nasiloma iztrebljala, marveč jih je često le preoblekla, jim dala krščansko vsebino in ime ter jih prilagodila svojim predpisom in lastnemu obrednemu načinu.

Tudi praznovanje zimskega, božičnega sončnega solsticija je moralo krščanstvo ali odpraviti ali pa v svojem smislu preurediti. Stari Slovani in z njimi Slovenci so po božje častili ogenj. Na to še danes spominja običaj, da se v ogenj ne sme pljuvati. Pravoslavni ruski popi so še v 16. stoletju morali svoje spovedance spraševati, da li ne častijo ognja kot boga. Pri nas pa pravijo Prekmurci (v nekoliko pokristjanjeni obliki pač), da vidi požigalec v svojem ognju poslednjikrat obličje božje.

Z ognjem najozje združeno je bilo božanstvo sonca, na kar spominja naša ljudska pripovedka, da je martinček bil nekoč človek, ki ga je Bog spremenil v žival, ker je sonce molil. Po neki kajkavski legendi je sonce poslalo na zemljo petelina, označevalca svetlobe in novega dne, da bi vodil človeški rod. Zato je veljal petelin za daritveno žival sončnemu in ognjenemu božanstvu; njegovo prisposobo srečujemo še sedaj pogosto na strehah, da bi odvrčal šibo ognja, ki ga je sam predstavljal.

O božiču, ko se sončna luč tako rekoč znova poraja, so pogasili na vseh ognjiščih stari ogenj. V peči so potem prinesli novega, neomadeževanega, čistega ognja iz skupnega

kresala, ki so ga zaneli na ta način, da so drgnili kos lesa ob drugega ali pa so ga s kamnom ukresali. Temu novemu živemu ognju so pripisovali posebno skrivnostno moč, ki daje zdravje, rodovitnost in svežo rast. Na Koroškem in v slovenski Benečiji so še sredi 19. stoletja zažigali božične kresove, goriški Slovenci so pa na ognjišču žgali lesen panj z imenom božič (tudi blažena palica imenovan), ki so mu ponujali vina iz majolike in ga tudi polivali z njim. Ta leseni božič (ruski koljada, srbski badnjak) je dobil od vsega nekaj, kar je prišlo na božično mizo. Drug drugemu so prigovarjali, češ »daj mu, daj«, v zahvalo pa so pričakovali od tega ognjenega božiča, da bo navzočim darovalcem podelil zdravje, mir, moško potomstvo, rodovitnost ter sploh »vso dobro srečo«. Pepelu božičnika so pripisovali zdravilno, plodovitost povzročajočo in vsako zlo odvrčajočo moč, ki se je dala prenesti ne le na človeka, marveč tudi na živali, hišo, polje in vrt.

Božični kresovi in opisani običaji lesenega božičnika kažejo, da so božič praznovali Slovenci že kot pogani. Na ta predkrščanski izvor kažejo tudi srbske narodne pesmi, ki je v njih izražena želja, naj bi dale krave obilo mleka, da bo v njem mogoče okopati »Božiča, tega mladega Svarožiča«. Božič je pomanjševalno ime za boga sonca Svaroga, ki ob tem času vstaja k novemu življenju. Na tega mladega Božiča, ki »nosi tovor žita — Da zaseje njive — Da urode rodome« spominja okolnost, da devajo na Belokranjskem na sveti večer poleg hlebcev božičnika pod namizni prt tudi po nekaj zrn različnega žita (prosa, pšenice, fižola in turšice), ki dajejo potem rodovitnost in imajo zdravilno moč.

Širom po Sloveniji je tudi navada, da pečejo za božične praznike posebne hlebce

kruha, božič imenovan, katerih zadnji se načne na praznik sv. Treh kraljev in se imenuje poprtnik. Pečejo ga iz različnih zelišč, ki jih je najbolje nabrati na veliki sončni praznik poletnega kresa. Med najbolj skrivnostna zelišča pa so prištevali praproč. Kdor je njegovo seme in cvet ohral v kresni noči, ta razume govorico drevja, rastlin in živali, napravi se lahko nevidnega in njemu so odprti vsi zakladi podzemnega sveta. To čarodejno rastlino so med drugimi zelišči predvsem mesili v božični kruh, ki se zato imenuje poprtnik, kar izhaja iz staroslovanske oblike paprotnik = praproč.

Na pogansko obredno jed spominja že v tem, da poprtnik dobi vsak član družine, pa tudi vsaka domača žival. Otrokom drži oče kos poprtnika v primerni višini, do katere se mora otrok vzpeti, da potem tistega leta toliko zraste. Živini dajejo prihranjeni poprtnik tudi ob boleznih, zlasti pa pri spomladanskem odgonu na pašo, da jo varuje na planini pred boleznijo, kačjim pikom in strelo.

Pri starih Slovencih je ostala od nekdanjih v posebnih časih kaša. Saj pripovedujejo stari arabski pisci, da je bilo proso skoro edino žito, ki so ga Slovani gojili in pridelovali. Zato jih je ta jed tudi v poznejših stoletjih, ko so se življenjske prilike že bistveno spremenile in jedilni list dodobra spremenil, spominjala nazaj na prvotne razmere. Vrh tega je po starem naziranju bila prosena kaša s skledo predpoda in znamenje sonca, ki so ga Slovani — kakor smo slišali — po božje častili. Kašo so nastavljali na okno škratu, da bi jim v zameno prinesel drugih zemeljskih zakladov.

Kot obredna jed je veljala kaša tudi ob krstu na čast poganskim Rojenicam, ki so jih slavili baš tudi o božičnih praznikih. Ker

je bil s tem praznovanjem združen tudi spomin umrlih sorodnikov in je bila kaša po starem verovanju priljubljena jed duš rajnih, zato se ne čudimo, da se je kot ostanek poganskega obrednega zauživanja prosene kaše v spomin prednikov na božični večer ohranil še v mnogih krajih po Slovenskem. Na Ruskem se v kurski guberniji še sedaj imenuje drugi božični praznik »babji kaši«, t. j. babična kaša, kaša rajnih prednikov; tam so nekoč pri spovedi spraševali vernike, če niso na Božič kuhali kaše, — ker bi s takim dejanjem pač očitno pokazali, da se še niso odrekli poganskim običajem.

Božične praznike imenujejo ponekod tudi koledniške praznike po že skoraj izumrlem popevanju koledniških pesmi, ki so v poganski dobi slavile verjetno neko zaščitno božanstvo živine, zdravja in rodovitnosti. Krščanstvo je šele v poznejši dobi koledniško pogansko obredno popevanje združilo v željah za zdravo in plodovito novo leto s češčenjem Kristusovega rojstva. Ob zapisovanju koledniških pesmi so preprosti ljudje sami izjavljali, da pravih kolednikov tedaj že več ni bilo. Med mladino so se ohranile le več ali manj razbrzdane samopašnosti. Na nekdanjega, že omenjenega poganskega živinskega zaščitnika spominjajo tudi obhodi v živalskih maskah. To si je treba razlagati deloma iz strahu pred zlobnimi duhovi, ki so vprav v 12 nočeh po božiču najbolj nevarni: maska in preobleka naj varuje človeka, da ga črt ne prepozna, tudi čarovni poprtnik naj ga brani zlih vplivov.

Na Ruskem so še sredi 12. stoletja škofje naročevali duhovščini, naj ne trpi obhodov kolednikov in turov (t. j. v živali preoblečenih ljudi). V spovednih določilih iz 13. stoletja stoji, da se ne spodobi obhajati

koled. Če je šel kdo na novega leta dan na koledo, kakor je to bila navada med pogani, se je moral za to tri leta pokoriti ob kruhu in vodi. Tu čujemo, da so se pri koledah zbirali moški in ženske in častili šestega poganskega (kot praznik posebljenega) malika Koledo (Koljado) vprav na dan 24. decembra: V spomin tega zlodeja se zbira navadno ljudstvo na božični večer in poje gotove pesmi, ki se v njih sicer omenja rojstvo Kristusa, a se bolj časti hudičeva Koleda; prirejajo igre vseh vražjih vrst in zasmehujejo usmiljenje Boga ter zanemarijajo njegove svete praznike.

Iz teh navodil in pritožb pridigarjev izhaja jasno, kako težko je bilo popolnoma izločiti iz živega življenja nekatere poganske navade in poganska verovanja. Tudi v stari rimski državi so med in pred božičnimi prazniki slavili tako imenovane saturnalijske v spomin na blagostanje, ki je vladalo za vladanja Saturna. Da bi se ta po raznih deželah razširjena različna razuzdana praznovanja ob nastopu zime (pri Rimljanih torej saturnalijske, pri Slovanih pa koledovanje in rojstvo sončnega Božiča Svarožiča) omejila in zatrla, je Cerkev sama že zgodaj vpeljala praznovanje Božiča kot dan rojstva Kristusa, ki je kristjanom sonce odrešenja.

Nov redilni prašek

»REDIN« za prašiče. — Vsak kmetovalec si lahko hitro in z malimi stroški zredi svoje prašiče. Zado- stuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. 8 din, po pošti 19 din, 3 zav. po pošti 35 din, 4 zav. po pošti 43 din. — Mnogo zahvalnih pisem.

Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 2
Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu.

VODILNI SLOVENSKI KMETIJSKO-STROKOVNI IN GOSPODARSKI LIST

VSAKEMU KMEČKEMU DOMU
NUJNO POTREBNI

Narod stoji više nego nevarno prijateljstvo naj-
večjih narodovih nasprotnikov. (Fran Levstik)

Varčevanje in življenjsko zavarovanje

Vsak zastopnik, ki je kdaj sklepal življenjska zavarovanja, bo mogel potrditi, da se ljudje življenjskega zavarovanja otepajo največkrat za izgovorom: »Če mi bo kaj denarja preostajalo, ga bom raje nesel v hranilnico.« Razume se, da bo agent, ki ponuja življenjsko zavarovanje, skušal na tak ugovor primerno odgovoriti. Prav taki razgovori, ugovori in odgovori pa pri nepoučenih velikokrat vzbujajo vtis, kakor da vlada med zavarovalnico in hranilnico neko nasprotje. Kako je s tem?

Niti hranilnica niti zavarovalnica ni ustanova od včera, temveč se jih človeštvo v tej ali drugačni obliki poslužuje že stoletja in več. Obe ustanovi imata svoje razloge za obstoj, zavarovalnica prav toliko kot hranilnica. Če kdo med njima vidi kako nasprotje, izhaja taka napačna misel iz samega bistva zavarovalnice in hranilnice. To bistvo si je namreč v mnogočem sorodno.

Obe ustanovi služita gospodarstvu. To je njihju prvi bistveni znak. Drugi je v tem, da obe ustanovi težita za gospodarsko preskrbo človeka v prihodnosti. Kdor vlaga denar v hranilnico, stremi za tem, da bi enkrat imel tam veliko vlogo, ki bi mu omogočila nek gospodarski cilj doseči, n. pr. nakup hiše, dota otrokom, brezskrbna starost. Kdor se življenjsko zavaruje, prav tako teži za nekim, zanj ugodnim gospodarskim učinkom. Tudi

on bi rad, da bi bili z zavarovanjem svoji v primeru njegove smrti gospodarsko oskrbljeni, da bi po zavarovanju otroci dobili doto, da bi z zavarovanjem sebi pomagal na starost itd.

Vendar je pa pri vsaki ustanovi pot do zastavljenega gospodarskega cilja različna. Ako hočeš potem varčevanja ob gotovem času doseči zastavljeni gospodarski cilj, morajo biti izpolnjeni prej neki predpogoji, kakor: imeti moraš jamstvo, da boš toliko časa živel, da boš željeno vsoto nahranil; da med tem ne boš vloge dvigal; da boš redno vlagal svoje presežke itd. Ako si mlad uradnik ali gospodar zastavi za cilj preskrbo dote svojim otrokom s tem, da jim nalaga vsak mesec v hranilnici, se lahko zgodi, da bodo ostali otroci brez dote, ako mu ne bo mogoče vlagati gotovo doto. (Tu seveda ne mislimo na kapitalista, ki lahko naenkrat vloži ves znesek, temveč na večino ljudi, ki lahko pridejo do večjih zneskov le s postopno štednjo.) Ako vloži tak gospodar vsak mesec v hranilnico po 200 din, bo imel po enem letu vloženih 2000 din plus obresti. Ako po enem letu umre, bodo njegovi svoji pač prejeli oziroma lahko dvignili v hranilnici 2000 din plus obresti. Štednja po hranilnici je nekaj čisto prostovoljnega v vsem svojem poteku. Hranilnica vabi vlagatelja zgolj s svojo solidnostjo ter z idejo varčevanja. Ako vla-